

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Moralitate, Natvra, Et Effectibvs Actvvm
Svpernatvralivm In Genere Et Fide, Spe, Ac Charitate,
Speciatim**

Coninck, Gilles de

Antverpiae, 1623

Dvb. III. Vtrùm liceat factis occultare aut dissimulare veram fidem, aut
sumulare contrariam?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79645](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79645)

asserere, æqualiter honori Dei, ac fidei detrachere, & consequenter æqualem his iniuriam infero.

16 Probatum Tertiò, quia aliàs non essent omnino certò condemnandi, qui metu mortis coram tyrannis fidem negant, quia omnes deberemus præsumere eos id facere cum restrictione mentali, aut ea verba solum materialiter proferre, sine intentione quidquam significandi: quia nisi de contrario constet, tenemur factum proximi præsertim in tanta necessitate constituti, in optimam partem interpretari: atqui illud est falsum; nam tota semper Ecclesia id facientes sine vlla dubitatione tamquam gravissimi sceleris reos damnauit: ergo etiam id ex quo sequitur est falsum. Et confirmatur: quia aliàs Christiani olim faciliè potuissent, atque adeò debuissent instrui, vt dicta ratione coram tyrannis simularent se negare fidem; atque ita faciliè euasissent omnia pericula: quod tamè est contra sensum & vsum totius Ecclesiæ.

17 Dices, ideo non licere eo casu simulare negationem fidei, quia quoties quis à publica potestate interrogatur de fide, aut iubetur fidem negare, obligat præceptum affirmatum confitendi fidem. Sed contra Primò, hoc generatim non est verum, vt infra ostendam: imò rarò accidit me tunc teneri posituè confiteri fidem, nisi quatenus hoc est necessarium ne presentibus videar eam negasse. quare aut hoc debet concedi absolute esse malum, aut illa obligatio rarissima erit. Secundò, quia secundum eam responsionem qui negassent coram tyranno fidem, nisi constaret eos hoc ex animo fecisse, non deberent censi grauius peccasse, quam ij, qui solum non confitentur fidem, quando tenentur: quod tamen est contra communem Catholicorum sententiam.

18 Probatum Quartò, quia olim libellatici (ita dicti sunt qui vt sine vera fidei abnegatione euitarent pericula vitæ & fortunarum, clam data præfidi pecunia accipiebant ab eo libellum quo ipse restabatur eos immolasse idolis) grauissimè semper à Patribus, totaque Ecclesia accusati sunt, eo solo nomine quòd voluissent alijs videri sacrificasse. Ex quo patet semper in Ecclesia fuisse existimatum graue crimen facere aliquid, quo videaris alijs fidem abnegasse.

19 Ad primum argumentum positum num. 12. Respondeo, Iehu in eo grauiter peccasse, sicut etiam in eo quòd non recesserit à peccatis leoboam, vt ibidem dicitur. Nec Scriptura laudat totum ipsius factum: sed solum quòd studiosè egerit, siue perfecit id quod Dominus ei præceperat, delèdo nimirum totam domum Achab, & falsos prophetas Baal: nam aliàs Scriptura etiam laudasset non solum quòd simulauit se velle colere Baal, sed etiam quòd iusserit vt sacerdotes ipsius offerrent ei holocaustum; quod etsi bono fine fecerit, tamen cum sciret eos id ferò & cum vera idololatria facturos, pater hoc fuisse absolute illicitum, nec potuisse à Scriptura laudari. Quare factum Iehu nullo modo excusari potest, nisi fortè ignorantia, qua omnino putabat hæc ob finem bonum licere; quæ in viro militari, & parum in rebus diuinis

Coninck de act. supernat.

instructo faciliè potuit esse tolerabilis, & fortè ideo à Scriptura non reprehenditur.

Ad secundum, nego consequentiam. Nam non solum est illicitum verè negare fidem, sed etiam id facere quoad externam apparentiam, ita vt alijs verè videaris eam negare; secus autem est in alijs materijs.

Ad tertium, nego consequentiam: quia in casu antecedentis nullo modo verè simulatur negatio fidei, sed solum representatur, quæ valde sunt diuersa, vt patet ex dictis. Ad quartum, patebit responsio ex dubijs sequentibus.

D V B I V M III.

Vtrum liceat factis occultare aut dissimulare veram fidem, aut simulare contrariam?

Nota Primò, eum propriè factis simulare falsam fidem, qui aliquid facit quod hic & nunc presentibus natu est significare ipsum colere, siue profiteri illam fidem; vt si quis immolet idolis, aut curet se à Iudæis aut Turcis circumcidi. Suam verò fidem solum dissimulat, siue posituè occultat, qui facit aliquid ex quo ipsius fides siue religio ita occultatur, vt alij nequeant colligere eum esse Christianum siue Catholicum; quod tamè non fit natum presentibus indicare eum colere aliam religionem, aut non esse Catholicum. Loquimur autem hoc toto dubio de ijs solis, qui hæc seriò agunt, aut saltem ita vt alijs videantur ea seriò agere, non autem de ijs qui hæc solum in theatris representant. Item agimus hic solum in casu, quo aliàs confessio fidei non obligat. Querimus itaque hic solum quid liceat, aut non liceat spectato præcisè præcepto vetante negationem fidei.

Nota Secundò, hæc posse fieri dupliciter: Primò, aliqua actione, v. g. exercendo aliquas ceremonias falsæ religionis, adeundo templa hæreticorum, comedendo carnes die prohibito, &c. Secundò, vsu vestium quibus vtuntur cultores falsæ religionis.

Nota Tertiò, tam has actiones quam vestes esse duplicis generis. Quædam enim non habent alium vsum, saltem in quem soleant vsurpari, quam exercitium aut significationem falsæ religionis, atque adeò institutæ sunt ad deferendum alicui falsum cultum. qualia sunt adolere thus idolo, gestare vestes, quibus sacrificuli, dum impijs sacris operantur, vtuntur. Aliæ verò habent alium vsum, nec sunt institutæ ad deferendum alicui falsum cultum. qualia sunt comedere carnes die prohibito: quod communiter etiam ab hæreticis non fit, vt significetur falsa religio, sed vt satisfiat gula. Item ferre vestes, quibus aliquæ nationes infideles communiter vestiuntur.

Nota Quartò, has secundi generis vestes, rursu esse quadruplices. Primi generis sunt, quæ quidem propriæ sunt genti alicui infideli, tamè nullo modo assumuntur in signum religionis, sed ad nationis distinctionem; ita vt ferrentur etiam ab ea gente etsi ad fidem conuerteretur. quales sunt vestes quas Turcæ vulgò gerunt.

Bb 2

Secun-

21
Quis factio
dicatur alle-
nam fidem
simulare.
quis verò
suam dissimulare.

22

23
Signa falsæ
religionis
sunt duplicia.

24

Factum Iehu
sola ignoran-
tia excusari
potest

Secundi generis sunt quæ præcipue quidem assumuntur ob necessitatem naturæ, v. c. ad arandum frigus, & nuditatem tegendam, tamen simul etiam ratione formæ significant aliquo modo gestantem esse cultorem talis aut talis religionis. quales sunt vestes quas communiter gerunt, siue falsæ, siue veræ religionis sacerdotes aut Religiosi, videntes habitu distincto à plebeio. Tertijs generis sunt, quæ ob rationem aliquam politicam præscribuntur ijs, qui certam aliquam religionem colunt, non quidem vt eas gestando suam religionem profiteantur, sed vt ab alijs quibuscum habitant, quique eam non colunt, distinguantur, eò quod hoc Reipublicæ expediat. Qualis Romæ est pileus flavus, quo Iudæi ab alijs distinguuntur. Quarti generis sunt, quæ dicitur sunt institutæ non ob rationem politicam, sed ad profitendam fidem. vt si aliquis princeps infidelis præciperet suis subditis, vt omnes qui inter eos sunt Mahometani ferrent vestem talis coloris ac formæ, ad testandum se esse cultores Mahometis.

25 Prima igitur hæc difficultas est, vtrum liceat aliquando simulare falsam religionem vtendo aliquibus ipsius ceremonijs, quibus illa in cultu sibi proprio vtitur.

Adrian. Adrianus supra citatus num. 12. videretur asserere id absolute licere, quoties non est scandalum, nec vrget fidei confessio. Probat Primò, rationibus loco citato allatis. Secundò, exemplo Naaman, qui 4. Regum cap. 5. sanatus ab Eliseo à lepra, & ita conuersus ad veram fidem, petijt vt posset adorante domino suo in templo Remnon simul cum eo adorare. quod ei Eliseus concessit. Tertiò, quia S. Hieronymus in epistola ad Galatas videretur id asserere.

26 Alij volunt licere saltem vti eiusmodi ceremonijs, non quidem quatenus sunt ceremoniæ illius religionis (hoc enim aiunt esse peccatum) sed ob alium finem. Adferuntque exemplum Abassinorum, qui suos filios circumcidunt, non vt obseruent legem veterem, sed vt hac ratione Christum imitentur. Aiuntque illud vel hac intentione, vel mortificationis causa licite fieri posse. Ita Medina 1. 2. quæst. 103. art. 4. Caietan. 3. p. quæst. 37. art. 1. Lorca 2. 2. quæst. 6. disp. 24. num. 7.

Medina.
Caietan.
Lorca.

Probat Primò, rationibus allatis pro sententia Adriani. Secundò, quia Apostoli sæpè vsi sunt eiusmodi ceremonijs, etiam post promulgationem legis nouæ, quando earum vsus erat omnino illicitus. Nam Paulus Actor. 16. vers. 3. Timotheum circumcidit; & cap. 21. cum alijs purificatus templum intravit, aliasque ceremonias legis obseruauit. Tertiò, quia Abassini iam vtuntur circumcisione, nec in eo damnantur ab Ecclesia, nec coguntur eam deserere. Quartò, quia causa mortificationis licite nos etiam aculeatis flagellis vsque ad sanguinis effusionem flagellamus: ergo ob similem causam licite quis se circumcidit.

27 Additque Lorca nu. 9. id verum esse etiam si hæc ita fiant, vt videntes credant nos illas ceremonias formaliter vsurpare, quatenus sunt ceremoniæ illius religionis. Quia, inquit,

hæc est simulatio, aut potius dissimulatio; quam Patres citati probant. Atque ita videtur aperte priorem sententiam Adriani docere. Addit tamen num. 8. triplicem limitationem. Primò, vt actiones tales sint vt ratio cultus ab ijs separari possit: ideoque damnat adorationem externam coram idolo factam cum ijs circumstantijs, quibus nata est significare eiusdem internam adorationem. Secundò, vt ab sit scandalum. Tertiò, vt illo vsu nec obscuretur confessio fidei, quando hæc obligat, nec ex circumstantijs censeri possit fides negari.

Sed vt omitam hæc inquisitionem veritatis huius opinionis de qua infra agam, hic discursus continet aliqua parum coherentia. Primò, nam illa vltima limitatio videretur aperte repugnare ijs quæ docet num. 9. & retulit num. 27. initio. Quomodo enim fieri potest vt exerceam eas ceremonias ita, siue cum talibus circumstantijs, vt aditantibus videat eas formaliter exercere, & in cultum illius religionis, & ita aliquo modo simullem falsam religionem; & tamen id faciam ita, vt ab ijs non censeatur falsam religionem profiteri, & consequenter nec censeatur veram negare: cum hæc communitur ab hominibus pro eodem reputentur, scilicet me ferio vsurpare ceremonias talis religionis, præsertim formaliter & qua tales sunt, & me eam exterius profiteri? Secundò, quia Lorca cum alijs dicit, nos non posse illas ceremonias exercere quatenus sunt ceremoniæ illius legis, & tamen sententiam suam probat ex facto Apostolorum vsurpantium ceremonias legis veteris; qui tamen vsurpabant eas formaliter, siue vt ceremonias legis veteris, vt fusiùs ostendam infra num. 43.

Secunda difficultas est, an Catholicis versantibus in locis hæreticorum, & inter hæreticos, ne ab illis cum graui suo periculo deprehendantur esse Catholici, liceat vesci carnibus ijs diebus, quibus hoc ab Ecclesia prohibuitur? Valentia 1. 2. disp. 7. q. 15. puncto 6. cal. 4. ait Valentia id non licere, quando eiusmodi comestio esset signum hæreseos. Quod verum est; sed petitur an hoc sit semper tale signum, aut quando sit, & quando non. Sanchez verò de Præcept. lib. 2. Sanchez. cap. 4. num. 25. cum Azor, ait id in tali periculo licere, nisi sit periculum scandalum, aut contemptus religionis nostræ, aut nisi auctoritate publica tentetur comedentis religio.

30 Tertia difficultas est, vtrum Catholicis habitantibus inter hæreticos liceat adire eorum conciones. Quia in re certum est id non licere, quando adest periculum peruerisionis, vt si quis non sit ita firmus in fide: aut quado hoc nequit fieri nisi communicando cum ijs in ceremonijs, aut saltem si sit periculum cum ijs ita communicandi: sed quaeritur an id liceat quando hæc absunt, & illud sine scandalo fieri potest?

31 Et præcipua difficultas est, quando princeps hæreticus sub graui poena præcipit omnibus subditis, vt hæreticorum templa adeant, ac alijs eorum officijs interint. Quidam enim putant etiam tunc licere ijs interesse, modo ea frequentans protestetur se id facere præcise vt suo principi obediat, seque nullo modo inten-

intendere ea ratione cum hæreticis communicare. Ratio eorum est, quia tunc hæc templi frequentatio nec potest esse signum professionis, aut probationis illius fidei, nec etiam est communicatio, aut signum communicationis cum hæreticis (quia per illam protestationem hæc omnia sufficienter tolluntur) sed solum est civilis obedientia erga principem: ergo est licita; & confirmatur factis Naaman qui ex iussu sui regis ita frequentabat templum Remmon, idque licite.

32 Quarta difficultas est, an liceat aliquando ob grauem necessitatē velci idolothytis. Quidam apud Lorcan. 2. 2. disp. 24. nu. 6. videntur asserere id numquam licere, etiam si aliās moriendum sit fame, & ablit omne scandalum. Primò, quia Apostolus 1. ad Corint. 10. id dicit esse illicitum ijs, qui sciunt esse idolothyta. Secundò, quia S. Augustinus epistola 154. interrogatus an in extrema ex fame necessitate liceat ijs vesci, respondit, Si certum est esse idolothytum, melius Christiana virtute respicitur. Vnde aiunt vulgò dici, satius esse fame mori quam idolothytis vesci. Ipse autem n. 11. respondet, illa ab Apostolo & Augustino dici, quia olim id fuerat Apostolico præcepto prohibitum, quod vsque ad Augustini tempora durabat, iam autem esse desijt.

33 Quinta difficultas est, vtrum ad vitandum graue periculum liceat aliquando vti vestibus infidelium. Quia in re omnes satis consentiunt, licere quandoque ad graue periculum vitandum vti vestibus primi generis ex recensitis n. 24. quia cum hæc nullo modo sint instituta ad significandam falsam religionem, eas ex iusta causa gestans non potest per hoc. vlllo modo dici aut videri profiteri falsam religionem. Sed difficultas est de alijs vestibus ibidem recensitis. Quidam enim generaliter negant vnumquam licere eas gestare. Quia illas gestans hoc ipso significat se esse professorem illius religionis: nam sicut hæc verba, sum Mahometanus, significant ea serio pronunciantem esse talem; ita gestatio illarum vestium significat gestantem esse Mahometanum. Nec refert quòd forte initio non sint directè instituta ad fidem profitendam, sed ob vsum politicum, quia sufficit quòd iam ex consuetudine eam significationem obtineant. Ita Caietan. in Summa, v. *Habitus*, in fin. S. Antonin. p. 2. t. 12. c. 6. sub finem, Siluest. v. *Apostasia*, q. 1. n. 4. Angelus v. *Infidelitas*, nu. 9. Nauarrus c. 11. n. 27. & alij quidam.

34 Alij verò docent, saltem omnino esse illicitū vti vestibus quarti generis, scilicet institutis ad fidem profitendam, quia has gerere est apertè significare se profiteri talem fidem. Nam cum hæc vestes ita sint directè instituta ad significandam professionem falsæ fidei, sicut verba sunt instituta ad rem aliquam significandam; earum gestatio non minùs significat professionē falsæ fidei, quam si quis id verbis exprimeret. Confirmatur, quia infideles eas gestando peccant contra fidem, eò quòd hoc ipso censeantur falsam fidem profiteri: ergo idem dicendum de fidelibus eadem gestantibus. Nec enim est vlla ratio, cur his magis liceat illas gestare, quàm illis.

Coninck de act. supernat.

35 Contrà verò quidam apud Sanchez lib. 2. de Præcept. c. 4. n. 20. generatim docent, omnibus his vestibus (exceptis ijs, quæ sunt instituta ad immediatè deferendum aliquem cultum falsis dijs) licere vti ad vitandum mortis periculum, quando scandalum, aliæque similia incommoda ab sunt. Quia cum hæc gestatio habeat alium vsum, nec princeps suo instituto, nec consuetudo Gentilium eas ferentium efficere possunt, vt semper significet professionem falsæ fidei.

36 Sexta difficultas est, vtrum quando aliquis princeps statueret vt omnes Christiani sibi subditi ferrent certum signum, ad vitandum graue periculum liceret illud omittre? Caietan. 2. 2. qu. 3. art. 1. responderid licere quando illud signum est institutum ob solum finem politicum; secus tamen esse quando est institutum ad profitendam fidem: nisi forte illa lex aut recepta non sit, aut communiter non obseruetur. Ratio eius est, quia princeps per illam legē singulos interrogat circa suam fidem: atqui omnis fidelis à principe de fide interrogatus tenetur eam profiteri, quod eo casu fit gestatione talis signi: ergo fideles illius loci ad hoc tenentur.

37 Vt autem ad hæc distinctiùs respondeamus, Nota dupliciter posse cōtingere vt ex omissione talis vestis aut signi mihi incumbat periculum. Primò, si infideles inuadant urbem in qua sum, intendentes omnes qui non sunt ipsorum religionis, siue non habentes illam vestem, occidere. Aut quando princeps infidelis hoc subitò in aliqua vrbe fieri præcipit, iuberque omnes non habentes tale signum occidere. Secundò, quando ex aliqua causa vellem transire per terras infidelium, aut inter eos commorari, & id sine graui periculo facere non possem, si agnosceret Christianus.

38 CONCLUSIO I. Certum omnino est nullam ob causam licere propriè simulare professionē falsæ religionis. Hanc conclusionem sub his terminis omnes communiter admittunt; etiam ijs, quos citauit n. 26. quamuis alijs verbis contrarium asserant, vt mox ostendam. Et patet clarè ex dictis dub. 2. conclus. 3. vbi ostendi absolutè esse illicitum, non solum verè negare fidem veram, aut profiteri falsam: sed etiam id verè simulare, quia vtroque casu vera & grauis iniuria veræ fidei ac Deo irrogatur. Nihil autem refert vtrum hæc simulatio fiat verbis an factis: sicut nihil refert an verbis, an factis alium falsi criminis infimules.

39 CONCLUSIO II. Nullo modo licet ob vllam finem vti caeremonijs proprijs falsæ religionis; nisi fortè eo modo ijs vtaris, vt apertè appareat te ijs non vti vt caeremonijs, aut in ordine ad aliquem cultum aut religionem; sicut ijs vtuntur qui agunt in theatris, aut sicut vteretur circumcisione is, cui ea esset necessaria ad sanitatem recuperandam; quia tamen casus fingi facilius potest, quàm accidere. Ita Turrian. 2. 2. disp. 35. dub. 5. Valentia disp. 1. qu. 3. puncto 2. dub. 4. Sanchez de Præcept. lib. 2. cap. 4. num. 14. Vasquez 1. 2. disp. 182. n. 19. & 77. vbi docet esse communem sententiam Patrum & Doctorum, obseruationem caeremoni-

Bb 2

afum

arum Iudaicarum esse mortiferam post Euangelij sufficientem promulgationem, & absurdissime dici Ecclesiam iam posse præcipere circumcisionem, aut similes caeremonias legis veteris.

40 Probatur Primò: quia, ut ostendi dub. 2. conclus. 1. non solum est illicitum verè abnegare fidem veram, aut falsam religionem profiteri: sed etiam est illicitum id facere secundum externam apparentiam, ita ex præsentibus videaris eam abnegare: atqui qui vitur caeremonijs falsæ religionis ea ratione, ut adstantibus videatur ijs uti ut caeremonijs, siue in ordine ad aliquem cultum, quoad externam apparentiam proficitur falsam religionem: ergo illicitè illud facit.

41 Nec refert, quòd dictus vsus possit habere aliam significationem, & quòd adstantes ex ignorantia aut imprudentia colligant ijs utentem eo vsu potius significare falsam professionem, quàm aliquid aliud: quia etiam verba ambigua possunt aliud significare quàm professionem falsæ religionis, & tamen non licet ijs etiam in ea significatione ita uti, ut adstantibus ex ignorantia aut imprudentia videaris per ea falsam religionem verè profiteri, ut loco citato ostendi: ergo idem dicendum est de eiusmodi vsu caeremoniarum. Et confirmatur, quia aliàs liceret tibi tempore persecutionis Gentilium publicè coram idolo orare, & thus incendere, ac proposita ibidem idolothya comedere, modo orationem tuam secretò dirigeres ad verum Deum cum orando, ac in eius honorem thus incendiendo, ac idolothya comederes præcisè ut famem pelleres. Præsertim quando nemine te circa fidem interrogante, aut ut dicta in honorem idoli faceres incitante, præceptum affirmatiuum fidei non vrgeret, atque ita omnibus facile esset effugere omnem suspicionem christianismi, & consequenter periculum persecutionis: illud autem apertissimè falsum ac erroneum est.

42
Initio legis
gratiæ vsus
veterum caeremoniarum
erat indifferens.

CONCLUSIO III. Est post promulgationem Euangelij in Pentecoste factam mortuæ fuerint caeremoniæ veteris legis, quatenus nullus ad earum usum amplius obligabatur, nisi fortè vitandi scandali causa, aut pro aliquo tempore ex præcepto Apostolico lato Act. 15. tamen, præsertim conuersis ex Iudæis, earum vsus erat adhuc aliquandiu licitus, id què ut lex vetus non statim tamquam mala damnaretur, sed paulatim abrogaretur: cum enim illæ caeremoniæ non fuerint institutæ ad aliquem falsum, sed ad verum cultum Deo exhibendum, conueniebat omnino eas non statim penitus damnari tamquam malas, sed aliquandiu adhuc tolerari, quatenus præcisè erant caeremoniæ in Dei cultum institutæ, præscindendo ab eo quòd essent futurorum significatione, id què donec legem veterem iam omnino completem, ac in posterum inutilem esse omnibus clarè probaretur. Ita ex D. Augustino S. Thomas 1. 2. q. 103. a. 4. ad 1. & cum eo communiter Scholastici, paucis exceptis.

D. Thomas.

Probatur apertè exemplo ipsorum Apostolorum, qui eas initio obseruauerunt. Nam S. Pe-

trus Act. 10. v. 14. tenuit comedere lege prohibita. & cap. 16. v. 3. S. Paulus circumcidit Timotheum, & c. 21. v. 26. obseruat leges purificationis Iudaicæ, & curat pro se & suis sacrificia offerri, quæ sine dubio ipse numquam fecisset, si ea tunc fuissent illicita.

Dices, Apostolos ea tunc fecisse, non quatenus erant caeremoniæ legis, sed merè materialiter ea vsurpasse ad vitandum scandalum.

Sed contrà est Primò, quòd dicto c. 21. v. 20. S. Iacobus, alijque seniores siue præcipui inter Christianos dicant S. Paulo: *Vides frater quot millia sunt in Iudæis qui crediderunt, & omnes amulatores sunt legis.* Deinde dicunt hos in Paulo scandalizari, eò quòd audierint eum docere discessionem à lege Moysis, & Iudæos conuersos non debere secundum legem circumcidere filios suos. Deinde suadent ei ut facto contrarium probet, & cum alijs quatuor qui habebant votum nazæorum, caput radat, aliaque illius voti caeremonias obseruet, ac sacrificia pro se offerri curet, prout præscribitur Numer. 6. v. 18. Et subditur: *Et scient omnes quia quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse secundum legem.* Quorum consilium S. Paulus secutus est: ut ibidem narratur.

Ex quibus sic argumentor, Isti Iudæi conuersi erant amulatores legis: ergo eiusmodi caeremonias legis obseruabant formaliter, & ut caeremonias legis, & tamen in hoc non reprehendebantur ab Apostolis; imò S. Iacobus eorum Episcopus simul cum ijs eas caeremonias obseruabat. Item suaserunt S. Paulo ut eas caeremonias ita obseruaret, ut ostenderet se secundum legem ambulare, & non docere discessionem à lege, siue huius obseruationem esse illicitam, quibus hic acquieuit, ut suo facto ostenderet se ista non docere: ergo sensit illius obseruationem non esse illicitam, aliàs enim debuisset illius obseruationis suaseribus non acquiescere, sed palam ostendere se id docere, & meritò docere. Tertiò, curauit pro se offerri sacrificium, aut saltem habuit intentionem id faciendi, nisi fuisset à tumultuantibus Iudæis ipsum comprehendentibus impeditus, hos autem nullo modo potuit aliter vsurpare nisi ut caeremonia legis, & clarissimum est eos, qui fuissent id oblaturi, tali ratione id fuisse facturos. & consequenter si hoc fuisset illicitum, peccasset S. Paulus illos inducendo, ut pro se sacrificium offerrent: sicut iam sine dubio peccaret, qui Iudæum ad aliquid simile induceret.

Secundò, contra eam responsionem facit, quòd si tunc fuisset illicitum eas caeremonias ut tales vsurpare, Apostolus perniciosè simulasset se eas ita obseruare: nam cum, ut patet ex dictis, eas obseruaret ea intentione, saltem quantum exterius apparere poterat, ut alijs suo facto persuaderet obseruationem legis esse licitam, seque non docere contrarium, alios in perniciosum errorem induxisset; quia ex ipsius exemplo potuissent meritò credere id esse licitum. Dicta autem sine magnatanti Apostoli iniuria non possumus de eo suspicari. Quæ fusè etiam ex hoc alijsque locis probat D. Augustinus epist. 19. ad D. Hieron.

Ad

46 Ad primum argumentum positum nu. 25. responsum est n. 19. & 20. Ad secundum, Respondeo exemplum Naaman nihil facere ad rem: nam ipse non flecebat ibi genua quasi honorandolum Remmon, neque hoc villo modo etiam quoad externam apparentiam simulabat: sed solum flecebat genua in obsequium sui regis, ut scilicet hic inter adorandum posset illo commodius niti, ut aperte loco citato innuitur. unde in isto loco adorare respectu Naaman non significat deferre cultum, sed incurrare se, siue inflectere: nam Naaman solum petit ut rege ingresso templum & super eum innitente ipse possit in templo adorare, siue se inflectere, nimirum ut rex et commodius innitatur: hoc enim proprie significat Hebraei *וַיִּשְׁתָּחוּ*, id est incurrauit se, quod noster interpretes communiter vertit *adorare*, quia adorantes incurraunt se. Nullum ergo falsum cultum Naaman ibi simulauit, sed solum debitum obsequium suo regi exhibuit. Quod autem id exhiberet in templo, vel extra templum, hoc erat per accidens.

Ad tertium, Respondeo aut D. Hieron. benignè interpretandum, ut quidam conantur facere, aut cum D. Augustino epist. 19. ab eo recedendum esse.

47 Ad primum argumentum positum n. 26. iam responsum est. Ad secundum, Respondeo initio scripsisse ut illis ceremonijs, ut iam ostendi: modo autem id nullo modo licere. Ad tertium, nego assumptum: nam Ecclesia Catholica hoc in Abassinis numquam probauit, sed semper damnauit, sicut etiam eorum schisma, & alias hæreses damnat. Qua de re vide nostrum Godinium de Abassinorum rebus à cap. 27. vsque ad 32. Quod autem tam alij quidam quam Lorca contendunt id licitè fieri ad imitandum Christum, aut ad mortificationem carnis, sicut in hunc finem multi laudabiliter se flagellant; sine fundamento dicitur, & contra sensum totius Ecclesiae, quæ post promulgatum sufficienter Euangelium, quando in ea iam desijt omnis distinctio inter Iudæum & Græcum, circumcidentes se semper habuit pro Iudæis, Mahumetanis, aut hæreticis; & baptizatos id facientes tamquam apostatas puniuit: quod immeritò faceret, si id ad imitationem Christi, aut ad mortificationem liceret. Item malè Apostolus ad Galatas 5. dixisset: *Ego autem Paulus dico vobis; quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.* nam ut summum debuisse dicere: Si obseruetis circumcisionem, quasi adhuc necessariam ad salutem, aut ut ceremoniam legis adhuc obligantis, Christus vobis nihil proderit.

48 Confirmatur, quia si liceret se circumcidere ad imitationem Christi, simili ratione ob eundem finem etiam liceret ritu Iudaico immolare & comedere agnum paschalem, atque ita totam legem veterem obseruare, quia Christus hoc fecit, quod absurdissimum est.

Adde, Abassinos circumcidentes suos infantes non imitari Christum qui neminem circumcidit, sed octauo die sponte circumcisionem suscepit. Quare nec maiores suos infantes circumcidentes Christum imitantur, (quia hac ra-

tione ipsi non suscipiunt circumcisionem) nec etiam infantes eum imitantur patiendò circumcissionem, quia non sponte, sed iniuri ac reluctantes circumcidentur. Imò neutri hac in re Christum imitari possunt; quia nec magni octauo die, nec parui sponte circumcidi possunt.

Ad quartum, Respondeo Primò, hoc saltem non posse habere locum in circumcissione infantium, qui mortificationis incapaces sunt.

Respondeo Secundo, non quamuis mortificationem licitè assumi, sed eam solam quæ ad corpus domandum utilis est, nec tamen illud aliqua sui parte minuit, nec nimium valetudinem affligit. Aliàs laudabile esset aures sibi aut nares mortificationis causa præscindere, quod absurdissimum est. Idemque est de circumcissione, qua etiam pars aliqua corporis abscinditur. Adde, eam ad mortificationem esse inutilem: nam excepto fortè tempore illo quo dolor eius perseuerat, nec corpus affligit, nec domat; nec sicut flagellatio sæpius repeti potest.

CONCLUSIO IV. Catholici versantes inter hæreticos, ad vitandum graue periculum, die prohibito licitè vescuntur carnibus, quando existentibus cum alijs, qui eos ignorant esse Catholicos, ex apponuntur sine vlla omnino mentione prohibitionis Ecclesiae. Secus autem est Primò, quando quis ab omnibus præsentibus scitur esse Catholicus. Secundò, quando solum adest periculum irrisuionis; aut quando quis sine notabili periculo necessitatem edendi potest aliqua industria euitare, v. c. prætexendo debilitatem stomachi non ferentis elum carniū, aut aliquam similem causam. Tertio, quando ex ea comestione oriretur scandalū, ut si alij putantes aliquem à fide defecisse, ad idem incitarentur. Quarto, quando alij Catholicos inuitant, aut se mutuo hortantur ad eas comedendas, aut in contemptum præcepti Ecclesiae, aut ut ostendant se non esse Catholicos, aut se non curare præcepta Ecclesiae; aut dicendo, Videamus an aliquis inter nos sit Papista, qui non audeat comedere carnes, &c. Et hanc puto esse mentem Auctorum quos citauimus n. 29.

Prima pars probatur: quia tali casu comedens carnes nec peccat contra præceptum Ecclesiae, quod in tanto periculo non obligat; nec etiam contra præceptum aut confessionem fidei quasi hanc suo facto videatur negare: nam illa comestio nec ex natura sua, nec etiam ex hominum instituto est signum professionis falsæ religionis, aut negationis veræ: ut per se patet (quia aliàs si quis Catholicus solus, aut ratione morbi, aut ut satisfaceret gulæ, comederet carnes die prohibito, peccaret contra confessionem fidei: quod aperte falsum est.) nec etiam est tale signum ratione circumstantiarum, quia nullæ hic adfunt quæ eam ad hoc significandum possint determinare.

Nec obest quòd fortè aliqui ex eius facto suspicabantur eum non esse Catholicum, quia nec ipse tenetur hanc suspicionem (quæ non est tantum momenti) cum tanto suo periculo euitare: nec ipsa, quæ diu interius in animo manet,

Bb 4 potest

Naaman post conuersionem nec vere nec simulatore adorabat idola.

August.

Ecclesia nū- qui probauit quod Abassinii suos filios circumcidant. Godinius.

Galat. 5.

49

Non quæuis corporis mortificatio licita.

50

Licitè quandoque ad vitandum periculum edimus cibos prohibitos.

Quandoque ad illicitè sit.

51

potest hanc comestionem afficere, aut eam determinare, ad significandam defectionem à fide. Ad hoc enim requiritur aliqua circumstantia externa eam comestionem afficiens, ut in simili ostendi disp. 10. n. 41. & 42.

52 Secunda pars probatur, quantum ad primum & secundum casum: quia tunc nulla est sufficiens causa faciendi contra Ecclesie præceptum. Nam irritio illa est parui momenti & contemnenda, vel potius ut gloriosa pro Deo appetenda. Item quando quis ab omnibus noscitur esse Catholicus, nullum ei ex illa abstinence præcisè potest imminere periculum. Non tamen sufficeret ut teneretur ab eo esu abstinere, quod unus aut altera quibus tibi non imminet periculum, sciret te esse Catholicum, modò ab alijs qui id nesciunt ex ea abstinence imminet periculum, nisi fortè sit periculum grauis scandalum, de quo mox dicam.

53 Probatur tertius casus: quia mea comestio tunc cederet in graue religionis nostræ, ac animarum detrimentum, quod teneor etiam cum graui meo periculo vitare, ut communiter omnes fatentur. Sed hoc maximè locum habet in personis magnæ auctoritatis, quorum exemplo multi in utramque partem mouentur: ad quod etiam necesse est ut eorum factum sit publicandum; quia aliàs nequit parere scandalum. Quare quando tales versantur inter omnino ignotos, nequit esse periculum talis scandalum.

Quartus casus probatur: quia tunc illa comestio à circumstantijs determinatur ad significandam aut defectionem à fide & obedientia Ecclesie, aut professionem contrariæ fidei.

54 Ut autem hic vltimus casus, & prior pars nostræ conclusionis clariora sint; Noranda est doctrina Apostoli 1. ad Corinth. 10. vbi interrogatus an liceret comedere idolothyta, cum cap. 8. v. 1. 4. & 7. docuisset idolum nihil esse, nec posse reddere cibos sibi immolatos immundos, nisi ijs, qui putant eorum comestionem cedere in honorem idoli, qui consequenter ea comestione polluantur: ideoq; propter horum conscientiam ait non esse comedenda idolothyta in ijs circumstantijs, in quibus hie ea comestio possit videri signum honoris idolo exhibiti. Deinde c. 10. v. 27. ait: *Si quis vocat vos infidelium* (scilicet ad conuiuium) *& vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Si quis autem dixerit, Hoc immolatum est idolis, nolite manducare propter illum qui indicauit, & propter conscientiam: conscientiam dico non tuam, sed alterius.* Quibus clarè docet, comedere idolothyta in communi mensa instar aliorum ciborum, sine reflexione exterioris ostensa ad hoc quòd sint idolothyta, siue quando nemo facit mentionem quòd sint idolothyta, nullo modo esse signum honoris idolo exhibiti, ideoque id licitè fieri; secus tamen esse quando aliquis dicit esse idolothyta: quia hac ratione tacitè innuit ea comedi in honorem idoli, aut etiam alios ad hoc ita faciendum inuitat; ideoque ea tunc comedens astantibus videtur ea secundum mentem inuitantis, siue in honore idoli come-

Quando licet comedantur idolothyta:

quando illicitè.

dere, cum enim ea in re obsequatur inuitanti, etiam ipsius intentioni videtur inferuire: atque ita illa comestio respectu astantium est signum honoris idolo exhibiti; & ideo addit Apostolus: *Conscientiam autem dico, non tuam, sed alterius.* Ac si dicat: illa comestio mala est, non quia tu in honorem idoli comedis, sed quia astantibus id ita videris facere, siue quia tua comestio in his circumstantijs est illis apparens signum talis intentionis. Et similis omnino est ratio in casu primo & vltimo nostræ conclusionis. Quæ doctrina etiam valde notanda est propterea quæ infra dicemus, & ad soluendos varios casus, qui circa similes materias accidere possunt.

CONCLUSIO V. Catholicum adire conciones hereticorum per se, non est signum professionis falsæ fidei; nam ob varios alios fines id fieri potest; & in quibusdam locis vbi Catholici hereticis permixti habitant, multi etiam noti Catholici quandoque eas conciones adeunt sine vlla suspitione hæreseos. vnde etiam inferitur, id ob iustam causam, quando abest omnè periculum peruerisionis ac scandalum, licet fieri possit. Ita Valentia 2. 2. disp. 1. q. 2. puncto 2. dub. 4. in fine. Azor tom. 1. Moral. l. 8. c. 27. q. 5. Sanchez l. 2. de Præceptis c. 4. n. 26. vbi tamen meritò requirit grauem aliquam causam, ut id licet fiat; quæ vix videtur posse esse alia, quam ut concionatoris falsæ doctrinæ & imposturæ possint clariùs deprehendi, & refutari. Quare in doctis vix vnquam eiusmodi iusta causa videtur posse accidere, nisi cum famuli coguntur suos dominos conciones adeuntes honoris præcisè & obsequij causa comitari. vnde etiam Sanchez supra satis apertè improbat eos, qui ex sola curiositate eas adeunt; nec ego eos vnquam probare potui.

CONCLUSIO VI. Talis autem accessus esset signum saltem alicuius communicationis siue consensus cum hereticis quia tales sunt. Primo, quando quis adeundo conciones simul cum hereticis in eorum caeremonijs communicaret, v. c. cum ijs simul canendo psalmos, aut aliter communiter orando. Hæc enim semper habita sunt tamquàm notæ communicationis in fide.

Secundò, quando quis id faceret ut concionatori gratificaretur, eumque honoraret; hoc enim apertè esset ipsius actionibus fauere, eique auctoritatem in malo addere.

Tertiò, quando princeps aut magistratus hereticus præcipit omnibus subditis ut conciones hereticas adeant: cum enim hac ratione ipsi concionatores multitudine auditorum honorantur, iisque ea ratione auctoritas accrescat, & consequenter eorum doctrina etiam maiorem auctoritatem habeat; parer eiusmodi populi ad concionem confluum cedere in fauorem hæreseos, & fidei Catholicæ iniuriam. Item cum princeps hereticus in illum finem hunc accessum præcipiat, qui ei obediunt, eidem fini & consequenter hæresi suo facto fauent, idque hoc externo signo proficiuntur. Iuxta dicta in simili 54.

Nec refert quòd Catholici eas conciones adeuntes protestentur se id facere non ut hæresi vlla ratione faueant, sed solum ut principium

55
An licet audiamus conciones hereticorum?

Valentia
Azor
Sanchez

Ex sola curiositate hereticorum conciones non adeuntur.

56
Quando peccent qui adeuntur.

57
Principi beneficiæ conciones hereticas obediunt.

ciuilem obedientiam exhibeant; quia facto suo contrarium ostendunt, vt iam probaui, & hoc ipso quo intendunt hac in re principi obedire, implicite simul intendunt finem a principe intentum promouere, & consequenter haresi fauere, vt iam ostendi.

59 Idemque dicendum esset, etsi ipse princeps in suo edicto expresse diceret se hac in re nihil aliud exigere quam ciuilem obedientiam, nec vlllo modo velle quemquam cogere vt a fide sua deficiat; quia ipse facto, vt iam ostendi, contrarium facit; nec hoc præceptum potest esse ciuile, aut immediatè ob finem merè ciuilem præcipi, sed immediatè ipsius finis non potest esse alius quam iam dictus, aut etiam peior, vt scilicet Catholici in externis illis ritibus se hæreticis conformet, & hacratione paulatim peruertantur. Nec enim fieri potest vt passim Catholici eas conciones frequentent, & paulatim non peruertantur saltem magna ex parte. Quamuis autem quibusdam in fide firmiter hanc ex parte non sit periculum; tamen suo exemplo alios minùs firmos vt templum adeant inducendo, aut eos in hoc confirmando sunt ipsi scandalo, & causa ruinæ. Atque ita, vt in simili ait Apostolus 1. ad Corin. 8. v. 11. perit infirmus in eorum exemplo, propter quem Christus mortuus est.

1. Cor. 8.

Quæ confirmantur etiam auctoritate Sanctiss. Domini nostri Pauli V. qui consultus an liceret Anglis Catholicis eiusmodi edicto sui regis obedire, expresse definiuit id nullo modo licere, vt patet ex bulla ante aliquot annos ab eo super hac re edita.

60 Ex his patet Primò, in Anglia eos, qui vt edicto regis pareant templis hæreticorum adeunt, meritò tam à Catholicis quam ab hæreticis censeri à fide, saltem ex parte & quoad apparentiam externam, defecisse, atque ita contra præceptum non negandi fidem suo externo facto peccasse.

61 An liceat precibus hæreticorum interesse.

Patet Secundò, omnino illicitum esse adire templa hæreticorum aut aliorum infidelium, dum alia sua officia siue preces celebrant, atque his ita interesse vt cum ijs in his exterius participes, v. c. simul cum ijs orando, aliisque saltem quoad externam apparentiam faciendo, quæ alij, qui verè cum ijs in religione communicant, faciunt; quia hæc sunt verè externa signa communicationis cum ipsis in fide; nam sunt vera externa communicatio cum ipsis in ijs caeremonijs, quibus exterius suam fidem profitentur. Quod clariùs adhuc patet, quando id fit iubente hæretico principe aut magistratu, vt patet ex dictis.

62 Secus est quando quis merè materialiter ijs interest, ita scilicet exterius se gerendo, vt aperte appareat cum cum alijs in ijs caeremonijs non communicare, vt si ea spectet sine vlllo signo reuerentiæ, nec vlllo modo eorum ritibus secundum aliorum laicorum morem se accommodando, sed planè omnino se habendo ac si spectaret aliquam comœdiam.

4. Reg. 5.

Ethacratione 4. Reg. 5. Naaman licitè vnà cum suo rege intererat sacrilegis sacrificijs, his nullam reuerentiā exhibendo, sed solum re-

gi suo debitum obsequium præstando. Eademque ratione famuli Catholici suos dominos hæreticos, & ancillæ suas dominas ad templa hæreticorum comitari possunt, quando id sine graui incommodo effugere non possunt; ita scilicet in his se gerendo, vt solum dominis suis non autem hæreticorum ritibus reuerentiā exhibere videantur. Ita Pefantius 2. 2. q. 3. art. 2. Sanchez. disp. 1. q. 3. & Sanchez in Præcepta 1. 2. c. 4. n. 26. in medio. & Malderus 2. 2. q. 3. art. 2. membr. 3.

Vbi etiam bene notat, licere Catholicis in locis hæreticorum habitantibus amicitia causa adire eorum conuiuia nuptialia, ijsque bene precari, etsi more hæretico contrahant, atque adeo interesse ipsi contractui. Et simili modo licet comitantur eorum funera, similiaque amicitia officia ipsis in eiusmodi rebus præstant: modò hac ita faciant, vt in caeremonijs & precibus cum ijs non communicent, sed ea tamquam nihil ad se pertinentia, & quasi actionem profanam spectent. Docuit hæc olim pulchre Tertullianus lib. de Idololatria cap. 16. & 17. vbi ait: Circa officia verò (quæ scilicet Christiani Gentilibus exhibent) communium solemnitate, vt roga pura, vt sponsatium, vt nuptialium, vt nomenclaturam, nullum putem periculum obseruari de statu idololatriæ, quæ interuenit. causa enim sunt consideranda, quibus præstat officium: id est, cum res ad quas honorandas vocor, sint licitæ, eas mea præsentia honorando non pecco. Deinde paulò inferius sibi obijcit: Sed his accommodantur sacrificia, id est, in his solemnitatibus sacrificia adhibentur, quibus Christiani vocari debent interesse; & respondet, Si in vocatu, nec in sacrificijs sit ritus officij, & opere mea expunctio, quid tum? si liber. scilicet adire: id est, si meam operam ac officium solum amicus exigit, & ego exhibeam, vt vocatus ad nuptias, aut similem solemnitatem hanc honorem, non autem vt sacrificijs communicem; nihil ad me spectat quod ipsi sacrificent, si libeat mihi solemnitate officij causa interesse; subdit, Vtinam quidem nec videre possimus, quæ facere nobis nefas est. Sed quoniam ita malis circumdeditur saculum idololatriæ, licet adesse in quibusdam, quæ nos homini, non idolo officiosos habent. Planè ad sacerdotium & sacrificium vocatus non ibo (propriū enim idoli officium est) sed neque consilio, neque sumptu, aliante opera eius modi fungar. Si propter sacrificium vocatus assistam, ero particeps idololatriæ; si me alia causa coniungit sacrificanti, ero tantum spectator sacrificij. Deinde pergit docere, famulos posse suis dominis sacrificantibus assistere, & ciuilia exhibere ministeria; nullo tamen modo posse ipsi sacrificio vllam suam operam impendere. Quæ fusiùs citare volui, quia supradicta omnia non solum auctoritate, sed etiam ratione pulchre confirmant.

Tertull.

Patet Tertio, nullo modo licere Catholicis degentibus inter hæreticos, iuxta præceptum magistratus hæretici, contrahere matrimonia coram Ministris hæreticis; quantumvis priùs aut postea ritu Catholico coram sacerdote contrahant. Ita Malderus supra. & probatur: quia cum magistratus id præcipiat, vt contrahentes hac ratione agnoscant cum Ministrum

Qua ratione liceat famulis hæreticis dominos ad templa hæreticorum comitari.

Sanchez. Pefantius. Malderus.

Licet Catholicis adire conuiuia nuptialia hæreticorum, & funera comitantur.

Tertull.

63 Coram Ministris hæreticis illicitè contrahuntur matrimonia.

Malderus.

tan.

tamquam legitimum vera Ecclesiae Ministrum, & se alijs in ritu contrahendi matrimonia conformem, hoc ipso quo Catholici magistratui hac in re obediunt, externo facto profitentur se ea facere, quae magistratus intendit: quod patet repugnare professioni fidei. Secundò, quia illi contractus coram Ministris celebrantur cum certis quibusdam ritibus haereticis proprijs, in quibus contrahentes necessariò cum ijs communicant, cum circa ipsos, & eorum causa exhibeantur: quod, ut patet ex dictis, illicitum est.

Secus est de ijs, qui solum coram magistratu civili contrahunt, aut testantur se contraxisse, modò etiam ritu Catholico prius vel postea contrahant, quia illud solum in finem politicam exigitur, ut scilicet publicè constet quanam sint coniuges.

64 Patet Quartò, responsio ad 4. difficultatem positam num. 32. dicendum enim est manducare idolothyta per se non esse malum, sed solum quando est signum cultus ipsius idolis exhibiti, aut participationis ex sacrificijs illorum; ut si comedantur publicè in idolo sine in loco sacrificij, aut cum ijs qui testantur se ea comedere in honorem idoli, aut ad ita comedendum expresse vel tacite inuitant. Patet ex auctoritate & explicatione Apostoli allata num. 34. Ad auctoritatem D. Augustini, respondeo illum loqui de idolothytis positus in idolo, de quibus ex circumstantijs clarè constat esse idolothyta: quod nescio qui fieri possit, nisi ad sint qui id asserant, cum, ut ipse ibidem etiam argumentatur, fieri possit ut illi cibi eò ob aliam causam allati sint. Quare D. Augustinus loquitur in casu quo illa comestio sit signum participationis ipsius sacrificij, & honoris idolo exhibiti. Quia tamen fieri posset ut ille homo omnino solus ibi esset, atque ita illa comestio respectu nullius esset verè tale signum, ideo D. Augustinus non dicit absolute eam esse malam, sed eam melius Christiana virtute respici, quia scilicet facili fieri posset ut alij oculi adessent, aut superuenirent, atque esset periculum ne comestio illa alijs esset signum peruersi cultus. Lorca autem supra dicit Augustini responsionem esse nimis duram, sed facile, ut iam ostendi, potest ita explicari ut dura non sit.

Lorca.

65
vestibus
idolorum
sacrificijs
destinatis
illicite uti-
tis.

Bañez.
Pefant.
Turrian.
Sanchez.

CONCLUSIO VII. Ob nullum periculum licet uti vestibus directè, & per se destinatis ad cultum falsum, quales sunt, quibus idololatriæ inter sacrificandum ex instituto utuntur. Quia ex communi hominum usu & æstimatione illa gestatio est determinata ad significandum talem cultum. Et hæc est communis Doctorum sententia, ut patet ex Bañez 2.2. q. 3. ar. 2. dub. 2. conclus. 4. Pefantio disp. 1. q. 5. Turrian. disp. 35. dub. 4. Sanchez de præcept. l. 2. c. 4. n. 21.

Contrà verò omnes communiter fatentur, ex rationabili causa licere aliquando gestare vestes primi generis ex recensitis num. 24. quia cum hæc nec directè, nec indirectè sint instituta ad profitendam falsam fidem; nequeunt huius esse signum, nisi fortè ratione aliquarum circumstantiarum. ut si fortè in aliquo loco inter Turcas, ubi multi degunt Christiani, qui

omnes utuntur veste distincta à Turcica, aliquis notus antè Christianus sine vlla alia apparentia iustæ causæ publicè inciperet gestare habitum Turcicum; tali enim facto in ijs circumstantijs daret vulgò omnibus iustam causam suspicandi eum inclinare in turcismum, cum non possent aliam causam excogitare, cur illud faceret.

66
CONCLUSIO VIII. Ad vitandum graue periculum licet quandoque uti vestibus secundarij generis ex recensitis num. 24. ut si infideles subito inuaderent Christianos, aliquo loco inter eos, aut etiam alibi habitantes, ea intentione ut hos omnes interficerent: tunc enim posset quis similem vestem sibi assumere, ut hoc modo ab ijs non posset agnosci, atque ita eorum manus euaderet. Ita Azor tom. 1. lib. 3. Moral. c. 24. q. 4. Turrian. Pefant. Bañez conclus. 2. & Sanchez nu. 19. citati nu. 65. cum multis alijs quos hic citat.

Probant id aliqui Primò, quia cum istæ vestes solum ex instituto, aut consuetudine habeant vim significandi gestantem profiteri talem religionem, & natura sua habeant alium usum, sunt ex se indifferentes ad hoc vel illud significandum; atque ita eorum gestatio non est necessariò signum falsæ religionis. Secus autem aiunt esse in verbis, quæ cum solum sint inuenta ad significandum, sunt absolute determinata ad rem certam significandam, v. c. in presenti materia ad significandam professionem veram aut falsæ fidei. Secundò, quia si illa gestatio esset professio falsæ fidei, infideles eas vestes gestantes hoc ipso peccarent, & consequenter illicite hoc ipsis præciperetur. quod constat esse falsum; nam Romæ ipse Pontifex præcipit ludæis ut gestent pileum flauum, quo tales esse cognoscantur.

67
Sed hæc vel nimium probant aut nihil: nam si primum aliquid probaret, probaret etiam licere tegere suam religionem utendo verbis ambiguis, quæ nata sunt significare profertem esse Turcam atque etiam aliquid aliud indifferens, idque etiam eo casu, quo audientes ea acciperent in priore sensu. quod num. 14. ex communi sententia ostendisse falsum. Idem probaret secundum argumentum: nam princeps Christianus habens in suo exercitu diuersæ religionis homines videntes omnes iisdem vestibus, potest iustas ob causas, v. c. ut sciat quæ ratione quibusque debeat fidere, omnibus præcipere, ut singuli patam dicant quam sectam profiteantur, atque ita ut unus dicat se esse Mahometanum, alter Iudæum, alter Lutheranum, &c. vnde secundum illorum modum argumentandi, sic argumentor: Ille princeps licet hoc illis præcipit, ergo illi non peccant dicendo se esse Mahometanos, Iudæos, &c. ergo etiam Catholicus ut vitet pericula, potest saltem cum restrictione mentali dicere se esse talem, ita ut id dicendo non peccaret contra confessionem fidei.

68
Vtigitur probemus conclusionem, recollenda sunt dicta supra disp. 10. nu. 51. ubi ostendi eadem verba sæpè ratione diuersarum circumstantiarum alia atque alia significare. Quod multò

multo magis habet locū in alijs signis, præsertim ijs, quæ diuersum vsum habere possunt. Respon- deo igitur, etsi gestatio talium vestium alias si- gnificet gestantem profiteri talem aut talem fi- dem: id tamen nullo modo in his circumstan- tijs significat, sed solam intentionem latendi. Hinc etsi in casu conclusionis, dum infidelibus omnibus videntibus quoddam aliquis Christianus tali veste indutus paulatim se subduceret, siue inde discederet, possit contingere ut eorum ne- mini occurrat eum fortè esse Christianum, quia super hac re non reflectunt; tamen si suspica- rentur eum fortè esse vnum ex Christianis, aut super hoc reflecterent, aut nullus aut vix vllus ex multis millibus ob illam vestem suspicaretur eum desisse esse Christianum; sed cogirarent eum cupere ea ratione latere, & mortem effu- gere: secus esset si coram ijs abnegaret fidem, aut diceret se iam esse, aut velle esse Turcam aut Iudæum; omnes enim tunc conciperent eum saltem timoris causa fidem suam negare. Ex quibus patet distinctio inter verba, & gesta- tionem eiusmodi vestium, & consequenter res- ponsio ad argumentum contrarium positum n. 33. Nam in eiusmodi casibus verba immédia- tē inferiunt ad dissimulandam propriam fidē aut alienam simulandam; vestes verò præcisē ad occultandam personam.

69 Sed petes, qua ratione excusari possint à peccato illi infideles, qui in casu posito nu. 67. principi, aut etiam alteri interroganti cuius se- ctæ sint, respondent se esse Turcas, Lutheranos. &c. Omnino enim videtur dicendum, eos non peccare id dicendo; nam aliàs nemo id illis li- citè præciperet, eoque inuitaret ut dicerent cuius se- ctæ sint; nam illicite vrgeo aliquem ut faciat id, quod facere licitè non potest.

Respondéo, eos eo facto non peccare, quia cum ab ijs non petatur ut fidem suam profitean- tur, eamque asserant, sed ut præcisē veritatem manifestent circa se ipsos & statum suum faciāt: id quæ eodem omnino modo sicut si eam de sta- tu siue fide alterius manifestarent si interroga- rentur, cuius religionis hic sit; ipsi simpliciter respondendo se esse Iudæos, &c. non censentur id facere ut fidem suam profiteantur, aut hanc veram esse asserant, sed præcisē ut veritatem de se testentur, sicut eam de alio interroganti tes- tarentur, quare etsi peccent eam fidem sectan- do, tamen posito quoddam eam sectentur, non peccant illud præcisē ex dicta intentione di- cendo, sicut non peccaret qui diceret se esse v- luntarium.

70 Simili modo Iudæi Romæ ferentes pileum An peccent Iudæi feren- tes pileum fluuim. fluuim in eo non peccant, si id faciant præcisē ut obediant Pontifici: nam hic illud non præci- pit ut ipsi ea gestatione suam fidem profitean- tur, sed ut ij qui sunt istius fidei ab alijs distin- guantur. Quamuis igitur Iudæi peccent te- nendo falsam fidem, posito tamen quoddam eam teneant non peccant gestando dicta intentione cum pileum.

71 Secus esset si Christianus ita interroganti re- sponderet se esse Iudæum, aut sine iusta causa illum pileum ferret ut putaretur esse Iudæus; quia cum non posset id facere ob alium finem

saltem quoad externam apparentiam, nisi ut crederetur esse Iudæus, illis verbis, eoque facto significaret se esse talem, aut saltem se velle vi- deri talem: atque ita quoad externam saltem apparentiam fidem negaret. quod est absolute malum.

CONCLUSIO IX. Non est improbabile in ca- 72 su in conclus. 8. expresso, alioue omnino simili- licere etiam ut vestibus quarti generis ex re- cenfitis n. 24. ita Azor tom. 1. Moral. l. 8. cap. 27. q. 4. in fine. & Sanchez l. 2. de Præcept. c. 4. nu. 20. & pater ex dictis, quia, ut iam ostendi, usus illius rei in tali casu nequit esse signum profes- sionis illius.

Bene tamen notat Sanchez ibidem iuncto n. 27. nulla ratione ob vlla pericula vitanda fore licitum ferre tale signum, siue vestem, quando princeps non solum Mahometanis, sed omni- bus suis subditis aut in regno suo degentibus, cuiuscunque fidei essent, præciperet talem ves- tem, aut tale signum ferre, ad testandum se ef- se cultores Mahometis. Ratio diuersitatis est, quia cum in priore casu ille princeps præcipiens solis Turcis vsum talis vestis, nullo modo suo edicto præciperet ut Christiani suam fidem ne- garent, aut quid simile tali signo testarentur, nec etiam quisquam Christianus periclitaretur præcisē quia hoc non ferret; illud in dicto casu assumere non esset signum abnegationis, fidei, sed desiderij latendi; secus esset in secundo ca- su, quia quicumque viderent tunc aliquem Christianum hoc signum assumentem, statim crederent eum hoc facere, ut hac ratione regis voluntati satisfaceret, & ita mortem effugeret. vide dicta n. 54. & 57.

Nota Secundò, non semper licere uti his ve- 74 stibus quando licet uti vestibus 2. & 3. gene- ris ex recensitis num. 24. quia cum vestes 2. & 3. generis non sint per se institutæ ad significan- dam directè professionem fidei; facilius pos- sunt occurrere circumstantiæ, in quibus hanc non significant. Quare saltem ob Doctorum auctoritatem non est omnino improbabile eū cui ob graues valde causas necessariò esset trā- eundum per terras infidelium, aut in ijs aliquā- diu commorandum, nec posset hoc tutò facere nisi assumptis eiusmodi vestibus, id licitè face- re. hoc enim tenent quidam viri docti, & aper- tē insinuant Bañez & Sanchez suprà citati nu. 19. & 22. & quidam alij. Secus tamen omninò est dicendum de vestibus quarti generis; & cre- do dictos auctores de his idem mecum sentire. Imò cum Maldero l. 2. q. 3. a. 2. membr. 3. concl. 3. credo longè verius esse in eo casu esse illicitū uti vestibus secundi generis, ex dictis n. 24 quia hæc saltem secundariè institutæ sunt ad signifi- candum directè cultum, siue professionem fal- sæ fidei. & quamuis ratione circumstantiarum hæc significatio omnino tollatur in casu pro- posito in conclus. 8. aut similibus; secus tamen videretur in casu præsentī, eique similibus. Nec refert quoddam secularis in simili casu licitè utatur vestibus veri Religiosi, quia ipse licitè cupit vi- deri Religiosus, nemo tamen licitè cupit videri cultor falsæ religionis. Hinc etiam secularis ex iusta causa posset in vero sensu licitè uti verbis

Malder.

Quare po- tius liceat assumere vestes Rel- giosi Chri- tiani quam idololatæ.

ambi-

ambiguis, quibus alij intelligerent eum significare se esse verè Religiosum, illicitè tamen ita significaret se esse sacerdotem idolorum.

75 Nota Tertio, in his omnibus casibus cauendum esse scandalum; quod facilè accideret quando quis uteretur eiusmodi signis coram eis, qui ipsum norunt, & ignorantes causam ob quam id licitè faceret, putarent eum negasse fidem, eiusque auctoritate ad hanc negandam incitarentur, aut saltem ad eiusmodi signis illicito modo utendum.

76 CONCLUSIO X. Quando princeps infidelis statuit ut Christiani in ipsius terris degentes gerant certum signum quo tales agnoscantur, siue id faciat ob finem politicum, siue ob aliū, licitè ad vitandum graue periculum eiusmodi signi gestatio omittitur à Christianis, tam indigenis, quam alijs quibus illac transeundum est. Ita Auctores citati pto conclus. 8. & patet ex dictis; quia ille princeps nullam habet potestatem præscribendi mihi certum modum, quo in tali casu teneatur profiteri meam fidem, quare ommissio illius signi in tali casu nullo modo est signum abnegationis fidei. Et confirmatur: quia aliàs posset earatione tyrannus statim deprehendere omnes Christianos in ipsius terris degentes, eosque occidere, & ita fidem penitus extinguere. quod esset grauissimum incommodum.

Ad argumentum Caietani positum num. 36. nego maiorem: nulla enim hīc est fidei interrogatio, ad quam fidelis teneatur respondere.

D V B I V M IV.

Quibus modis obliget præceptum affirmatiuum confessionis fidei:

77 Nota hoc præceptum dupliciter posse nos obligare. Primò per se, siue ratione ipsius fidei, quæ hīc & nunc confessionem sui externam postulat, ne ipsius honor detrimentum patiatur. Secundò, quasi per accidens ratione alicuius alterius virtutis. Ponemus autem hīc breuiter varios casus vtriusque huius obligationis, & sequenti dubio quasdam difficultates circa eas occurrentes examinabimus.

78 CONCLUSIO I. Fides obligat ratione sui ad confessionem. Primò, quando quis recens admittitur in Ecclesiam; cum enim homines nequeant videre internam fidem, talis visibili Ecclesiæ constanti ex hominibus non modò interna fide, sed etiam externa eius confessione debet vniri. Deinde hæc vnio nequit fieri inter homines & humano modo nisi per externum aliquod signum: tale autem signum necessariò debet esse confessio fidei saltem implicita; imò ea ipsa petitio qua quis petit admitti ad Ecclesiam siue communionem fidelium est quædam implicita confessio fidei. nā hoc ipso quo ostendo me velle Ecclesiæ vniri, declaro me eius fidem credere, atque ita hanc externus profiteor. Hinc baptisumus à Trident. sess. 6. c. 7. dicitur Sacramentū fidei, quia in eo fidē profitemur; vnde etiam Ecclesia semper iussit eos, qui ipsam adulti volūt ingredi, explicite fidei articulos profiteri.

Trident.
Baptisumus
Sacramentū
fidei.

79 Secundò, quando quis alios tenetur in fide instruere: hoc enim fieri nequit nisi ipse eā profiteatur. Quomodo enim potero persuadere ut hoc vel illud credas, nisi ostendam me id credere?

Tertio, quando alicuius externa cōfessio est necessaria, vel valde vtilis ad aliquoiū vel conuersionem ad fidem, vel in eadem vacillantium confirmationem. Quod maximè accidit quando quis est magna auctoritate apud aliquos infideles aut minus firmos in fide, præsertim si hi alias crederentur fidem metu tormentorum, aut similem ob causam negaturi: talis autem tūc tenetur profiteri fidem non tantum ratione caritatis, qua tenetur aliorum saluti consulere, sed etiam ratione virtutis fidei, cuius honor exigit ut eam non modò in nobis, sed etiam in alijs quantum possumus promoueamus. sicut virtus v. c. castitatis, non modò obligat me, ut castè viuam, sed etiam ut quantum possum peccata luxuriæ in alijs impediam. Ex quo patet et si alij teneantur ex præcepto negatiuo non negare fidem; tamē me ex præcepto affirmatiuo eo casu teneri ad confessionem fidei; quia hanc omittendo pecco, non per actum positium, sed per omissionem actus præcepti necessarij ad fidei conseruationem.

80 Quarto, quando aliqui coram nobis fidem irridunt aut blasphemant, tenemur eam profiteri, vel ostendendo palam nos eam magnificare, vel eos etiam reprehendendo, si sine periculo id facere possimus. Idque etiam locum habet, quamuis non speretur emendatio aliorum: quia per eam increpationem & fidei professionem eius honor ab alijs laus aliquo modo restituitur; sicut si audiens alicui detrahentes, hunc laudarem, eosque mendacij arguerem, illi famam restituerem. Quod si illi putentur emendandi, teneor etiam ad eam confessionem ut in ijs fidem conseruem iuxta tertium casum, aut etiam ex præcepto correctionis fraternæ.

Quintò, quando cumque non confitendo viderer moraliter negare fidem: sed tunc propriè obligor præcepto negatiuo.

81 Sextò, ad fidei confessionem iure positio ex Trident. sess. 24. cap. 12. de reform. & sess. 25. c. 2. de reform. tenetur Primò, prouisi de beneficijs, quibus animarum cura annexa est, adeoque omnes Episcopi, Pastores, & similes. Secundò, admissi ad canonicatus, aut dignitates in Ecclesijs cathedralibus: qui omnes tenentur coram personis ibi præscriptis ex certa formula professionem fidei facere. Tertio, ex proprio motu Pij Quinti, qui incipit, *In sacrosanctis*; Doctores, Magistri, Regentes, alijque siue clerici, siue laici, qui in publicis Academijs, Vniuersitatibus, aut alibi cuiusvis facultatis, lectoris, siue Professoris ordinariam aut extraordinariam cathedram obtinere aut retinere volunt, tenentur similiter fidem profiteri. quæ Sanchez doctè explicat Sanchez l. 2. de Præceptis c. 5.

82 CONCLUSIO II. Ratione aliarum virtutum confessio fidei obligat; Primò, ratione religionis, quotiescumque vel audiendo Sacrum, vel Sacramenta suscipiendo, vel Venerabilem Eucharistiam comitando, vel transeuntem honorando,

Fidei honor
exigit ut
etiam in
alijs
promou
eamus.

Blasphem
tes tenent
corripere
etiam si
emendatio
nis, militi
mea grauius
malum.

81
Trident.
Beneficijs
& quidā alij
tenentur ad
fidei profess
ionem.

Sanchez.